

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

(Қосымша 7)

Денсаулық сақтау
және әлеуметтік даму
министрінің
2015 жылғы 28 сәуірдегі
№ 281 бұйрығы

2020 жылдан бастап қазақстандықтарға екі пакет бойынша медициналық көмек көрсетіледі:

- ✚ *Тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі (ТМККК)* – қоғамдағы әлеуметтік маңызды ауруларды бақылауға бағытталған және медициналық көмектің ең төменгі көлемі;
- ✚ *Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесі (МӘМС)* - адамның өмір сүру сапасын жақсартуға арналған медициналық көмек. **БОЛАШАҚ ҰРПАҚ ДЕНСАУЛЫҒЫНЫҢ НЕГІЗІ.**
- ✚ *Медициналық-санитариялық алғашқы көмек ТМККК аясында **БАРЛЫҚ ҚАЗАҚСТАНДЫҚҚА***, оралмандар мен Қазақстан аумағында тұрақты тұратын шетелдіктерге **МӘМС жүйесіне** қатысқанына қарамастан **ТЕГІН** және **ҚОЛЖЕТІМДІ** болады.
 - ✓ **МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРИЯЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)** – бұл учаскелік дәрігер, медбике, психолог, әлеуметтік қызметкер, отбасы және қоғам деңгейінде көрсететін қолжетімді медициналық қызметтер кешені, тәулік бойы медициналық бақылауды қажет етпейтін дәрігерге дейінгі немесе бейінді медициналық көмек.

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

МСАК ДЕҢГЕЙІНДЕ ҚЫЗМЕТ АЛУ ҮШІН ӘРБІР АЗАМАТ ТҰРҒЫЛЫҚТЫ ЖЕРІ БОЙЫНША ЕМХАНАҒА ТІРКЕЛІП, ӨЗІНІҢ УЧАСКЕЛІК ДӘРІГЕРІН БІЛУІ ТИІС!

МСАК мекемелеріне тіркелу:

- ✓ тұрақты немесе уақытша тұратын жері, жұмыс, оқу орны бойынша тіркелу қажет және бір ғана МСАК ұйымын таңдайсыз;
- ✓ емханаға тікелей немесе жазбаша өтініш қалдырып (зейнеткерлер мен мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін), еркін формадағы өтініш және жеке басын куәландыратын құжат (жеке куәлік, паспорт, туу туралы куәлік, ҚР заңнамасында белгіленген тәртіппен берілген өзге де құжат) негізінде, емхананың жұмыс кестесіне сәйкес кез келген күнтізбелік уақытта;
- ✓ ХҚКО арқылы немесе электрондық цифрлық қолтаңба болған жағдайда "электрондық үкімет" порталы арқылы.
- ✓ Белгілі бір әкімшілік-аумақта 15 қыркүйектен 15 қарашаға дейін жылына бір рет дәрігерді, медициналық ұйымды еркін таңдауға құқылы;
- ✓ шекара маңындағы аумақтарда тұратын азаматтар басқа елді мекендегі ең жақын емханаға тіркеле алады;

- емхананың қызмет көрсету аймағын қолжетімділігіне қарай облыс, республикалық маңызы бар қалалар мен астананың денсаулық сақтау басқармасы анықтайды. Ал тіркелген халықты учаскелер бойынша емхана басшысы бөледі;
- медициналық көмектің аумақтық қолжетімділігі;
- МСАК ұйымын еркін таңдау;
- МСАК маманын еркін таңдау (жалпы практика дәрігері, учаскелік терапевт, учаскелік педиатр);
- отбасылық қызмет көрсету;
- пациенттің медициналық көмек сапасын;
- меншік нысанына және қай ведомствоға тиесі екеніне қарамастан МСАК ұйымдарының құқығы бірдей және әділ бәсекелестік;
- әкімшілік-аумақтық бірлік қайта ұйымдастырылған немесе таратылған жағдайда МСАК ұйымдары.

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

Медициналық-санитарлық көмек көрсетіледі:

- шұғыл жағдайда – шұғыл медициналық көмек адамның тіркелген жеріне немесе медициналық сақтандыру жүйесіне (МӘМС) қатысуына қарамастан көрсетіледі;
- жоспарлы түрде – тіркелген жердегі емханаға алдын ала жазылған жағдайда МӘМС жүйесіндегі сақтандыру мәртебесіне қарамастан көрсетіледі.

МСАК аясында:

- Профилактика және сауықтыру;
- диагностика және емдеу;
- динамикалық бақылау;
- медициналық оңалту;
- паллиативтік көмек қызметтері;
- еңбекке уақытша жарамсыздық парағын және анықтама беру үшін сараптама жасау.

Мындай жағдайда емханаға жүгінуге болады:

Аурулар:

- Жіті аурулар (жағдайы), созылмалы аурудың асқынуы;
- Әлеуметтік-маңызды аурулар тобына кіретін дерттің белгілерін байқасаңыз;
- Ауруға байланысты қашықтықтан кеңес беру;
- актив;
- медициналық оңалту(3 кезең);
- стоматологиялық көмек;

Травма:

- ауыр жарақат (травмпункт, амбулаториялық-емханалық ұйым);
- жарақат (АЕҰ);

Динамикалық (диспансерлік) бақылау:

- созылмалы ауруларды динамикалық бақылау (оның ішінде денсаулықты басқару бағдарламасы -ДББ);

Медициналық-әлеуметтік қызметтер:

- медициналық-әлеуметтік қолдау;

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- психологиялық қолдау;

Әкімшілік:

- медициналық-әлеуметтік сараптамаға құжаттар дайындау;
- рецепттер жазып беру

Профилактика:

- профилактика үшін тексерілу;
- иммунопрофилактика;
- скрининг (профосмотр);

- патронаж;

- отбасын жоспарлау, жүктілікті қауіпсіз әдіспен тоқтату, репродуктивті денсаулыққа қатысты қызметтер;
- антеннаталды және постнаталды бақылау кезінде қабылдау;
- оқушылардың денсаулығын сақтау (мектеп медицинасы);
- салауатты өмір салтын сақтауға қатысты іс-шаралар;
- ақылы медициналық тексеру;
- стоматологиялық қызметтер.

Мамандар үйге келіп қызмет көрсету үшін:

Учаскелік медбике немесе фельдшер

- Жәрдемге шақырғанда дене қызуы 38°C асса;
- Артериалық қысым көтерілсе;
- жайсыздық, ауырып қалса, түрлі жарақат (*есін жоғалтпаған жағдайда, қан кетсе, бірден жағдайы нашарласа*), үйге медициналық көмек пен консультация қажет болғанда.

учаскелік дәрігер

- айналасындағыларға қауіп төндіретін жағдайда (жұқпалы дертке шалдыққан науқаспен байланыста болса, денеге еш себепсіз бөртпе шықса; инкубациялық кезең аяқталғанға дейін инфекциялық аурулар);
- вакцинациядан кейін жағдайы күрт нашарласа;
- жәрдемге шақырған кезде учаскелік медбике немесе фельдшер тіркеу кезінде науқастың жағдайына қарап, дәрігер үйге келіп қызмет көрсету керек пе, соны анықтайды .

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

ӘРБІР АДАМҒА кепілдік берілген:

- Ауруды ерте анықтауға арналған профилактикалық тексеру;
- Анықталған қауіп-қатерді төмендету;
- иммундау;
- Салауатты өмір салтын қалыптастыру және насихаттау;
- Репродуктивтік денсаулық сақтау іс-шаралары;
- Отбасын жоспарлау бойынша кеңес беру және қызмет көрсету;
- Жыныстық жолмен жұғатын инфекциялық ауруларды анықтау және профилактика;
- әйелдердің репродуктивті органында кездесетін онкологияның алдын алу (жатыр мойны және сүт безі обыры);
- экстрагениталды патологиясы бар фертильді жастағы (15-тен 44 жасқа дейін) әйелдерді динамикалық бақылау;
- жұқпалы аурулардың алдын алу (сырқатты дер кезінде анықтау, індеттің санитарлық-алдын алу және анықтау ошақтарында іс-шаралар жүргізу).

ЖҮКТІ ӘЙЕЛДЕРГЕ:

- антенаталды (өз еркімен) бақылау;
- босануға және босанған әйелге серіктес болуға дайындау;
- жедел медициналық жәрдемді қоспағанда, денсаулығы нашарлаған жағдайда үйде қызмет көрсету;
- босанған кейін ұзақ уақыт өткен соң да көмек көрсету;
- патронаж - медициналық қызметкерлер үйге келіп профилактикалық және ақпараттық түсіндіру жұмыстарын жүргізеді.

Әмбебап (міндетті) **ПАТРОНАЖ** бойынша медицина қызметкері үйге 2 рет келеді:

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- ❖ **бірінші** - жүкті әйел 12 аптаға дейін тіркеуге тұрғаны туралы ақпарат түскеннен кейін 8-10 күн ішінде
 - болашақ анаға кеңес беру және қолдау;
 - болашақ ана мен баланың денсаулығына төнген қауіп-қатерді алдын ала анықтау;
 - ұсынымдар;
 - ата-ананың денсаулығын тексеру және олардың бойында жаман әдеттер (темекі шегу, спирттік ішімдік ішу) бар ма, соны анықтау;
 - жүктіліктің ерекшелігін бағалау;
 - микронутриентті тапшылықтың алдын алу (дұрыс тамақтанбау, темір тапшылығы анемиясы);
 - туберкулезге қарсы профилактика.

- ❖ **прогрессивті патронаж** жүкті әйелдің өміріне, денсаулығы мен қауіпсіздігіне медициналық немесе әлеуметтік қауіп төніп тұрғаны анықталған жағдайда көрсетіледі.

БАЛАЛАРҒА

- консультациялық, диагностикалық, емдік көмек, диспансерге тіркеу және медициналық оңалту емі;
- қажет болған жағдайда бейінді мамандар консультациялық кеңес береді;

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- жіті және созылмалы ауруларды ерте анықтау, дер кезінде шұғыл және жоспарлы көмек көрсету;
 - тәулік бойғы, күндізгі стационарға жолдама беру, қажет болған жағдайда үйде стационар ұйымдастыру;
 - диспансерлік тіркеуде тұрған созылмалы ауруы бар балаларды динамикалық бақылау, емдеу және сауықтыру;
 - қалпына келтіру емі және медициналық оңалту;
 - балалардың туа біткен патологиясын және психофизикалық дамуының, көру және есту функцияларының бұзылуын анықтау үшін скринингтік тексерулер жүргізу;
 - балаларды мектепке дейінгі мекемеге және мектепке барар алдында сауықтыру;
 - ата-аналарды, отбасы мүшелерін немесе балалардың заңды өкілдерін дұрыс тамақтану, балалар арасындағы аурулардың алдын алу және салауатты өмір салтын қалыптастыруға қатысты ақпараттандыру;
 - жаңа туған бала 3 жасқа толғанша учаскелік медбикенің патронаждық бақылауында болады:
1. перзентханадан шыққан соң алғашқы 3 күнде
 2. 7 күні
 3. 1-2 айға толғанда
 4. 3 айға толғанда
 5. 6 айында
 6. 12 айға толғанда
 7. 18 айға толғанда
 8. 24 айға толғанда
 9. 36 айға толғанда
- егер баланың өміріне, денсаулығына және қауіпсіздігіне медициналық немесе әлеуметтік сипаттағы қауіп-қатер анықталса, мамандар үйге жиі келеді;
 - қажет болған жағдайда балаларға 1 жасқа дейін емшек сүтін алмастыратын тағам беріледі, бенилкетонуриямен ауыратындар - мамандандырылған емдік өнімдермен қамтамасыз етіледі;
 - 5 жасқа дейін баланың жағдай нашарласа, медицина қызметкерлері міндетті түрде үйге келіп көмек көрсетеді.

Әмбебап (міндетті) ПАТРОНАЖ жаңа туған балаларға:

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

➤ 1 жасқа дейін балаларға потранаж көмегі көрсетіледі және 1,3,6 пен 12 айда медбике 4 рет үйге келеді:

- баланың физикалық, моторикалық, психоэмоционалдық дамуына мониторинг;
- қауіп-қатердің жалпы белгілерін, аурудың негізгі симптомдарын және бактериялық инфекцияны (жөтел, диарея, қызба және т. б.), анемия және салмағын тексереді де, баланың жағдайы жайлы дәрігерге хабарлайды;
- депрессияны анықтау мақсатында анасының (ата-анасының немесе өзге де заңды өкілінің) көңіл-күйін бақылайды; жасына байланысты баланың қажеттіліктерін; жарақаттар мен жазатайым оқиғалар болмас үшін үйдегі жағдайдың қауіпсіздігін; балаға дұрыс көңіл бөлмеу, қатыгездік және зорлық-зомбылық белгілерін бағалайды;
- жаңа босанған ананың көңіл-күйін, жалпы жағдайын бағалау (шағымдар, сүт безін, дене қозғалысын, тамақтану, ұйқы, контрацепция);
- ананы жаңа туған сәбиді дұрыс қарап, күту жайлы ақпараттандырады, кеңес береді және оқытады:
 - 6 айға дейін емішек емізу,
 - 6 айдан бастап қосымша тамақ беру,
 - температуралық режим,
 - баланың дамуына көңіл бөлу,

-бала тәрбиесімен әке мен ана бірге айналысуы тиіс (екеуі бірге болса),

- жеке гигиена мен қолды жуу,

-шомылдырғанда қауіпсіздік шарттарын сақтау,

- оқыс оқиғалар мен жазатайым өлімнің белгілерін ескерту,

- кіндік пен тері күтімі,

- отбасы мүшелеріне қауіпті аурулардың белгілерін ескертеді:

- емізгенде қандай да қиындық туса,

- сәбидің белсенділігі төмендесе,

- тыныс алу жиілігі минутына 60-тан асса,

- тыныс алуы қиындаса,

- ден температураның төмендеуі,

- құрысу,

- қалтырау

- жөтел,

- диарея,

- температура және басқалар;

Уақытылы вакцинация жасауға көмектеседі;

- қосымша көмекке мұқтаж жаңа туған нәрестелерді анықтайды және оларға арналған жеке күтімді жоспарлайды. Бұл:
 - дене салмағы төмен туған балалар,
 - ауру балалар немесе АИТВ жұқтырған аналардан туғандар.

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- баланың өміріне, денсаулығына, қауіпсіздігіне және дамуына қауіпті әлеуметтік қатерлерді анықтау үшін алғашқы бағалау жүргізеді және қажет болса амбулаториялық-емханалық көмек көрсететін әлеуметтік қызметкерге хабарлайды;
- Медбике әлеуметтік қызметкермен, психологпен бірлесіп және баланың ата-анасының немесе

баланың заңды өкілінің қатысуымен баланың өміріне, денсаулығына, дамуына және қауіпсіздігіне қатер төндіретін қатерлерді азайту немесе жою үшін патронаждық бақылау іс-шараларының жеке жоспарын жасайды.

СОЗЫЛМАЛЫ АУРУЫ БАР ПАЦИЕНТТЕРГЕ:

- пациент төмендегі үш құжаттың бірінің негізінде тіркелген жері бойынша динамикалық бақылау үшін есепке алынады:
- учаскелік дәрігердің қорытындысы;
- бейінді маманның консультативтік қорытындысы;
- науқастың стационарлық медициналық картасына қарап;
- динамикалық бақылау аурудың асқынуын дер кезінде анықтауға, оның алдын алуға көмектеседі;
- медбике пациентті есепке алар алдында тексереді, науқасты медбикенің және учаскелік дәрігердің, бейінді маманның, зертханалық және медициналық құралдардың көмегімен жасалатын зерттеулердің қорытындысы, бақылау мерзімі туралы хабардар етеді, салауатты өмір салтын сақтау жайлы кеңес береді, келесі келетін күнін хабарлайды;
- учаскелік дәрігердің міндеті:
- аурудың анамнезін және шағымдарын жинау, жазу;
- пациентті физиологиялық тексеру;
- диагностикалық зерттеулер нәтижелерін бағалау;
- пациентпен бірге әзірленген жеке емдеу жоспары мен пациенттің өзін-өзі бақылау күнделігін орындау мониторингі;
- науқастың өзіне-өзі көмек көрсетуін бағалау;

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- созылмалы инфекциялық емес ауруларды (темекі шегу, дененің артық салмағы немесе семіздік, дене белсенділігінің төмендігі, дұрыс тамақтанбау, алкогольді шамадан тыс тұтыну) асқындырмау үшін профилактикалық кеңес беру;
- өмірге қауіп төндіретін аурудың асқынуы (жағдайдың) немесе оның қауіптілігі жоғарылаған жағдайда сақталатын ережелерді және уақытылы жедел медициналық жәрдем шақыру қажет екенін түсіндіру;
- медициналық-әлеуметтік сараптамаға жіберу үшін құжаттарды ресімдеуге кеңес беру;
- медициналық оңалтуға жолдама;
- аурудың асқыну және өршу белгілері анықталған кезде стационарды алмастыратын және (немесе) стационарлық емге жіберу.

-
- Пациент үш созылмалы ауру бойынша ауруларды басқару бағдарламасына (АББ) қатыса алады:

Артериялық гипертензия

Созылмалы жүрек ауруы

2 типті қант диабеті

пациентті жеке күнделігі арқылы өзін-өзі басқаруға, өз-өзіне көмек көрсетуге үйрету;

күнделік, электрондық денсаулық сақтау жүйесіндегі АББ арқылы пациенттің денсаулығын үздіксіз бағалау;

әңгімелесу арқылы пациентпен кері байланыс орнату;

бейінді мамандардан құралған мультидисциплинарлық топ құру.

 АРТЕРИЯЛЫҚ ГИПЕРТЕНЗИЯҒА шалдыққандарды тексеру:

- Пациентке орташа және төмен деңгейде қауіп төніп тұрса, мейірбике науқасты 3 айда 1 рет тексереді, жоғары немесе өте жоғары қауіп төніп тұрған жағдайда медбике пациентті айына 1 рет тексереді;
- Пациентке орташа және төмен деңгейде қауіп төніп тұрса, учаскелік дәрігер науқасты 3 айда 1 рет тексереді, жоғары немесе өте жоғары қауіп төніп тұрған жағдайда учаскелік дәрігер пациентті айына 1 рет тексереді;

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- Жылына 1 рет несептің жалпы талдауы, тығыздығы төмен липопротеидтерді анықтау үшін қанның биохимиялық талдауы және электрокардиография тапсырылады;
- Екі жылда 1 рет артериялық қысымға (24 сағат) және эхокардиографияға тәуліктік мониторинг.

ЖҮРЕКТЕ АҚАУ БОЛСА:

- Медбике 3 айда 1 рет тексереді;
- Учаскелік дәрігер 6 айда 1 рет, кардиолог жылына 1 рет тексереді;
- 6 айда 1 рет тығыздығы төмен липопротеидтер анықталады және эхокардиография жасалады;
- Жылына 1 рет электрокардиограмма (24 сағат) және тредмил тест (ишемия кезінде), креатинин, электрокардиограмма, эхокардиография, кең офтальмоскопия, электромиография (жүрек жеткіліксіздігі кезінде) жасалады;
- 3 айда 1 рет қандағы гликирленген гемоглобин тексеріледі.

ЕРЕСЕКТЕР ҚАНТ ДИАБЕТІНЕ ШАЛДЫҚҚАН ЖАҒДАЙДА:

- Медбике 3 айда 1 рет қарайды;
- Учаскелік дәрігер 6 айда 1 рет тексереді;
- Эндокринолог дәрігер жылына 1 рет тексереді;
- 3 айда 1 рет гликацияланған гемоглобин мен креатинин, липидтік спектрді анықтау үшін қанның биохимиялық анализі тапсырылады;
- Жылына 1 рет офтальмоскопия және электромиография жасалады.

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК ДЕҢГЕЙІНДЕ ӨТКІЗІЛЕТІН ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖӘНЕ ДИАГНОСТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР, ЭКСПРЕСС-ДИАГНОСТИКА

МЕДИЦИНАЛЫҚ-САНИТАРЛЫҚ АЛҒАШҚЫ КӨМЕК (МСАК)

- МСАК маманының қорытындысы бойынша пациентті консультативтік-диагностикалық тексеруге, сонымен қатар, күндізгі, тәулік бойғы стационарға және амбулаториялық жағдайда емделуге болады.
- Кез келген адам дәрігерге қаралғандағы және түрлі тексерудің қорытындысы сақталатын **ПАЦИЕНТТІҢ ЖЕКЕ КАБИНЕТІНЕ** кіре алады.

Медициналық көмекке қатысты кез келген мәселе бойынша бірыңғай байланыс орталығының телефонына (call-center) хабарласуға болады:

1406

ОРТАЛЫҚ ОПЕРАТОРЛАРЫ ТӘУЛІК БОЙЫ КЕҢЕС БЕРЕДІ

Әрбір медициналық ұйымда пациентті қолдау қызметі жұмыс істейді, оның байланыс телефондары мекемедегі тіркеу орны, қабылдау бөлімі сынды көзге көрінетін жерлерде ілулі тұрады.